

VELED ÇELEBİ'DEN, SOYU VE AİLESİYLE İLGİLİ NOTLAR VE ANILAR

Mehmed Bahâeddin Veled Çelebi (İzbudak, Konya 1867 – Ankara 1953) Mevlâna soyundan gelen, Mevlevî muhitinde bu kültürle yetişmiş olan bir kişidir.⁽¹⁾ Mevlevî kimliğinin yanı sıra kültür ve edebiyat tarihimizde Türkçülük ve Türkçecilik hareketindeki yeri ve bu alandaki ilmî, fıkri, kültürel çalışmalarıyla da tanınmıştır.

Konya'daki tahsil hayatından ve 4 yıl kadar Vilâyet'in Yazı İşleri Dairesi'nde memuriyetten sonra 1889 yılında bilgi ve görgüsünü ilerletmek için İstanbul'a göç etmiştir. Bahâriye Mevlevîhanesi'nde yaklaşık 2 yıl ikametten sonra Dâhiliye Nezâreti Matbûât-ı Dâhiliye Kalemî'nde sansür memuru olarak görev almış; aynı zamanda Kaptan Paşa Rüşdiyesi'nde ve bir ara Darülfünun'da Farsça hocalığı yapmış; bu arada dönemin önde gelen edip ve şairleriyle, özellikle Necip Asım'la tanıştıktan sonra Türkçülük akımının bir mensubu olarak dil ve edebiyat alanında yazılar, şi-

irler yazmış ve eserler hazırlamıştır. Diğer taraftan İttihat ve Terakkî Derneği'nin üyeleri arasına girmiş, onların toplantılarına katılmıştır.

Yrd. Dç. Dr.
Yakup ŞAFAK

II. Meşrûtiyet'in ilânından sonra memuriyetten istifa ederek kalemiyle geçinmeye niyetlenmiş; bu sıralarda Galata Mevlevîhanesi şeyhliğine atanmış; önce vekil ve bilâhare asil olarak iki yıl kadar görev yaptıktan sonra Sultan Reşad tarafından azledilen Abdülhalim Çelebi'nin yerine Konya Mevlâna Dergâhı postnişinliğine tayin edilmiştir.

Burada çeşitli hizmetlerle geçirdiği 9 yıllık görev süresi içindeki en önemli hadiselerden biri, I. Dünya Savaşı'nda Suriye Cephesi'ndeki askerlerin maneviyatını artırmak için Dördüncü Ordu'ya katılan Mücâhidîn-i Mevleviyye Taburu'nun teşkil edilmesidir. O zamanlar Tabur'a 70 küsur mevlevîhanede bulunan dede ve dervişlerin büyük çoğunluğu katılmıştır. 1915-1918 arasındaki bu sefer, 3,5 yıl kadar sürmüştür.

I. Dünya Savaşı sonrasında İttihat ve Terakkî Partisi hükümetten uzaklaştırılınca Sultan Vahideddin tarafından görevden alınan Veled Çelebi'nin yerine tekrar Abdülhalim Çelebi getirilmiş; Şûrâ-yı Devlet azalığına seçilen Veled Çe-

(1) Veled Çelebi'nin hayatıyla ilgili en önemli kaynak, onun Hatıralarım (İstanbul, 1946) isimli eseridir. Eserin ikinci baskısı: Tekke'den Meclis'e Sıra Dışı Bir Çelebi'nin Anıları, nşr. Yakup Şafak-Yusuf Öz, İst., 2009 (Timaş Yay.) Diğer kitaplar: Nevin Korucuoğlu, Veled Çelebi İzbudak, Ankara, 1994, s.69 v.d. (Kültür Bak. Yay.); Metin Akar, Veled Çelebi İzbudak, Ankara, 1994, s.107-122 (TDK yay.).

lebi, Millî Mücadele hareketine katılmak üzere 1921 baharında Antalya yoluyla Ankara'ya geçmiş; Maârif Vekâletince Ankara Lisesi Farsça öğretmenliğine tayin edilmiş; yeni teşkil olunan hükümete, dil çalışmalarıyla destek vermiş ve 20 yıl milletvekilliğinde bulunmuştur.

Nihayet eşi Enise ve kızı Devlet Hanım'ın varlığında, 4 Mayıs 1953 tarihinde Ankara'da vefat edip Cebeci Mezarlığı'na defnedilmiştir. Günümüzde zikredilen yönleri kadar Mevlâna ve Mevlevilikle ilgili olarak yaptığı çalışmalarla, bilhassa Mesnevi tercümesiyle adı yâd edilmektedir.

Bu yazıda, halen Selçuk Üniversitesi Ktp. Uzluk Arşivi'nde bulunan⁽²⁾ ve Veleddin Çelebi'den intikal etmiş olan mecmua ve defterlerdeki Çelebi'nin soyu ve ailesiyle ilgili bilgileri derleyerek araştırmacıların ilgisine sunuyoruz. Bu bilgiler, başta müellifin matbû hatıraları olmak üzere diğer kaynaklarla da karşılaştırılmıştır. Dipnotlarda, müellife ait izahlar (VÇ) kısaltmasıyla verilmiştir.

Ataları, Babaannesi, Dadısı Hakkın-

(2) Adı geçen arşiv için bkz. Veleddin Çelebi-Ahmed Remzî-Tâhirü'l-Mevlevî, Feridun Nâfiz Uzluk'a Gönderilen Mevlevî Mektupları, nşr. Yakup Şafak-Yusuf Öz, Konya, 2007 (Tekin Ktb.)

da:

Veled Çelebi, matbû hatıratında, Konya'nın Türbe civarındaki Durakfah Mahallesi'nde, güneş doğarken dünyaya geldiğini, babası Necib Çelebi'nin Mevlâna soyundan olduğunu ifade eder ve silsilesini şöyle beyan eder: "Mehmed Veleddin Çelebi Efendi-i Sâni ibn-i Necib Çelebi ibn-i Abdurrahmân-ı Râbi' Çelebi ibn-i Veleddin Çelebi ibn-i Ahmed Çelebi ibn-i Abdurrahmân-ı Sâlis ibn-i Bayram Çelebi-i Evvel ibn-i Abdülhalîm-i Evvel ibn-i Abdurrahmân-ı Evvel ibn-i Ebûbekir Çelebi ibn-i Ferruh Çelebi kezâ ve kezâ."⁽³⁾

Veled Çelebi'nin, uzun yıllar üzerinde çalıştığı, fakat nihâi noktaya getiremediği Silsile-nâme'sine⁽⁴⁾ ve diğer notlarına göre Abdurrahmân-ı Râbi' Çelebi, ünlü Mevlevî büyüklerinden Said Hemdem Çelebi'nin⁽⁵⁾ hemşiresi Ayşe Hanımla evlenmiş ve iki oğulları ve iki kızları olmuştur: Mustafa Necib, Atâullah, Ganiye, Kâmile.⁽⁶⁾

Veled Çelebi 9.2.1940 tarihinde yazdığı "Türkçülük Destânı"nda babaannesi Mollaoglu'nun Ayşe Hanım'dan ve dadısından şöyle söz ediyor:

*Gözde okumağa kalmadı tâkat
Ellerde yazmağa az kaldı kudret
Okuyup yazmazsam ben yâ ilâhî
Aylar günler değil geçer mi sâat*

*Geceli gündüzlü tam altmış sene⁽⁷⁾
İlim gıda oldu bu cân u tene
Rûhun şâd olsun ey Ayşanım Nine⁽⁸⁾*

(3) Veleddin Çelebi, Muhtârât, S.Ü. Uzluk Arşivi, Y95, s.283.

(4) Veleddin Çelebi, Silsile-nâme, S.Ü. Uzluk Arşivi, Y131.

(5) Mehmed Said Hemdem Çelebi, XIX. yüzyıl Mevlevîlik dünyasının önemli simalarından biridir. 24. halife-postnişin olarak Makâm-ı Mevlâna'ya tayini 1815, vefatı 1859 senesidir. Bkz. Küçük, Sezai, Mevlevîliğin Son Yüzyılı, İst., 2003, s.59-68, s.59 vd.

(6) Veleddin Çelebi'nin notu: "Hemdem Çelebi, benim büyük vâlidem Âişe Hanım'ın kardeşidir; zevci Abdurrahman Çelebi'dir; bir oğlu babam Necib Çelebi'dir, bir oğlu amucam Atâullah Çelebi'dir." (Çelebi Cönkü, Y97, s.76)

(7) "Şimdi seksen seneye bâliğ oldu." (VÇ)

(8) "Makâm-ı muallâ-yı Hazret-i Mevlânâ'da post-nişin Şeyh Mehmed Said Hemdem Çelebi hemşiresi, Moll'oğlunun Ayşe Hanım [Mollaoglu'nun, yani Çelebi efendinin ki makâm-ı Mevlânâ'da post-nişindir]; dadım da siyâhî Neşat Kadın'dır." (VÇ)

Okumaktan bana tattırdın lezzet
Ferhad Şirin Leylâ Mecnun misâli
Bütün âşkların terceme(y) hâli
Ne varsa bunların daha emsâli
Kış gecesi ona okurdum elbet

Gâh para verir gâh taltif eylerdi
Hâsılı bin türlü memnun ederdi
Kış gecesi okuturdu dinlerdi
Hayli kitâbı eyledim kırâat

Pek çok sevdiklerim ninemle dadım
Neşat Dadımdır dadımdan murâdım
Ben bunların kucağında yaşadım
Olsun ikisinin canına rahmet

Mektebden sonra civâr-ı pâk-i Ced
Dergâh'a bitişik makâm-ı emced
Medrese-i Hazret-i Sultan Veled
Bana oldu cây-ı ilm ü ma'rifet

Garibdir ki müderris idi şâir
Bir mecmua bana eyledi hâzır
Yazdı eli ile eş'arın vâfir
Fikrimi açmağa eyledi himmet

9 Şubat 1940 milâdî, 30 Zilhicce
1358 Arabî, 26 Kânûn-i Sâni 1355
Rûmî Cuma.⁽⁹⁾

Dadısıyla ilgili ayrıca **şu hatırayı naklediyor**: “Zenci [Neşât] dadım beni çok severdi; ‘ovlu vale’ [=oğlum Veled] diye önümde ardımda dolaşırdı. Bir gün, ‘Dadı sizin memleketinizde söyle-nen türkülerden hatırında kaldı mı?’ diye sordum. Şu güfteyi söyledi: ‘Kırar bu, kırar bu. Kırar buna, kına, sabara, tin tinni, kırar bu.’”

Tabii kendisine göre bir de bestesi vardı. Bir münasebetle, ‘Dadı sizin dilinizde ölüme ne derler?’ dedim. Korka korka ‘gongurongo’ dedi.”⁽¹⁰⁾

Babası, Annesi ve Kardeşleri Hakkında:

Veled Çelebi, notlarında annesinin

(9) Veled Çelebi, Defter-i Fevâid, S.Ü. Uzluk Arşivi, Y86, s.207-209.

(10) Veled Çelebi, Defter-i Fevâid, S.Ü. Uzluk Arşivi, Y86, s.169.

Veled Çelebi, çocukları Arif, Emine ve Gültekin ile.
(Tahminen 1910 civarı)

de Mevlâna soyundan olduğunu bildirir. Yine Silsile-nâmeye ve diğer notlarına göre Abdurrahmân-ı Sâlis'in oğlu İbrahim Çelebi'nin kızı Şerife Kadın⁽¹¹⁾ Nakibzâdelerden Musa Efendiyle evlenmiş ve dört kızları olmuştur: Sâliha, Fatıma, Hatice⁽¹²⁾, Aişe. Aişe Hanım'ın oğlu Yusuf'un kızı Rabia Hanım⁽¹³⁾, Veled Çelebi'nin annesidir.⁽¹⁴⁾

(11) Tanınmış çelebilerden Mehmed Emin Molla'nın hemşiresidir.

(12) Said Hemdem Çelebi'nin annesidir.

(13) Kardeşleri Ahmed ve Kerime'dir.

(14) Y96, s.81: “Annemin büyük vâldesinin annesi huzûrda [yani Konya'da Hazret-i Mevlâna'nın türbesi içinde] yatarmış. Yani bi'n-nefs bir zükûr çelebi kızı imiş. [Çünkü huzûra ancak zükûr çelebiler defn olunurlar; yani erkek çelebilerle birinci batında kız evlâdır.] Büyük vâldesi de Osman Çelebi ile dayı uşakları imiş. Bunlar dört

Veled Çelebi babasının melek-haslet bir zât olduğundan herkes tarafından saygı gösterilen ve sevilen bir kişi olduğunu söyler⁽¹⁵⁾; annesinin ise tahsilleri hususunda pek haris davrandığını bildirir ve matbû hatıratında onlardan ve kardeşlerinden şöyle bahseder: “Annemin sabahleyin erkenden bizi mektebe göndermek birinci vazifesi idi. Pek küçük iken Elmas Hoca adında ihtiyar bir kadının açmış olduğu bir mektebe gidiyordum. Bu mektep kızlara mahsus gibi idi. Hatırlı familyaların küçük erkek çocukları da ara sıra görülürdü. Bu mektepte on beş yaşını geçmiş, hattâ kocaya varmış kadınlar da bulunuyordu.

Sonra bir aralık da Çarçar Hoca adında gayet dehşetli bir muallimin mektebine devam ettim. Bu mektepte dört yüz kadar çocuk vardı ki cümlesi bir odada idi. İçerde gürültüyü, konuşmayı, çağırışmayı sormayınız. Sol taraftaki sıra kızlara ait olup, diğer kısmı oğlanlara mahsustu. Bu mektepte de gelinlik kızlar, yirmi yaşına gelmiş bıyı-

ğını buran oğlanlar olduğu halde o mu-bassırsız, muâvinsiz mekteplerde kızlara bir lâf atan talebe yoktu.

Annem rivayet eder ki, onun çocukluğunda saçlı sakallı adamlar mektepte tahsil ederlermiş. Devam ettiğimiz mektep, evimize tahminen yirmi dakika kadar uzakta. O büyük kışta annem bizi mektebe gönderiyordu. Yolların karı, hükümet tarafından kaldırılıp yol açılmışsa da her iki tarafın damlarından döken karlar yine yolu dolduruyordu. O soğukta kar içinde erkenden başı arakıyeli, ayağı kırmızı çizmeli üç çocuğun bir sokakta gittikleri görülürdü ki bunların en büyüğü on bir, ortancası sekiz, en küçükleri olan ben ise altı yaşında idim.”⁽¹⁶⁾

“Babam melek huylu, temiz yürekli bir zât olmakla hiçbir vakit bir şey için bizi zorlamazdı. Hattâ bahar zamanı beni mektepten alıp gezmeye götürdüğü pek çok olurdu. Akşam eve dönünce, annem kızar söylenirdi, o da cevap olarak:

– Bir gün içinde hemen minbere çıkacak değil ya!..

gibi sözlerle meseleyi kapatırdı.”⁽¹⁷⁾

“Mekteb-i Rüşdiye’ye kaydolundum zaman cehennemden sanki cennete girmiş gibi oldum. İptidâi mektebe nisbetle pek intizamlı, oldukça temiz; çocuklar bir dereceye kadar ıslah edilmiş, usûl-i ta’lîm akla yakın; muallimler insana benziyordu.

Sıra sonuna bir yere bizi de oturttu-lar. Bizi dediğimin, benden bir iki yaş büyük biraderim Şemseddin Çelebi de beraberdi. En büyük birader Ahmed Nazif Çelebi saf-meşreb olduğu cihetle

hemşire imiş: Biri dedem [yani annemin babası] Hacı Yusuf Çelebi’nin anası Aişe Hanım; biri Safiye teyzemin anası Fatıma Kadın; biri de Hemdem Çelebi’nin anası Sâliha Kadın’dır. Ahmed Çelebi dedem, Abdurrahman Çelebi’nin kardeşidir. [Ana tarafından] dedem, [evlâd-ı inâstan] Yusuf Çelebi’nin babası, Pîrî Paşazâdelerden Ali Molla Efendi’dir. Annem [böyle] söylerdi.” (VÇ)

(15) Y105, s.290’da (VÇ)eled Çelebi’nin notu: “Şeyh: 910, Mehmed: 92, Bahâeddin: 104; Veled: 40, Çelebi-i: 46, Mevlâ-i: 92 = 1284 Târîh-i velâdet-i fakîrânemdir. Demek ki Allah, erenler fakîri, anadan doğma şeyh yapmak için Sultânü’l-evliyâ Cenâb-ı Mevlânâ sulbünden getirmiştir. Hakikaten babam Necib Çelebi, evliyâullahtan; anam Râbia Hanım veliyyetullah idi. Her ikisi nesl-i necibden gelmiştir.”

(1284 tarihi ebedle hesaplanmıştır. Milâdî karşılığı 1867-1868’dir. Ancak müellif, Hatıralarım adlı eserinde (s.3), “Milâdî 1868 ve 1284 Hicrî senesi Rebûlevvelinin on dördüncü günü” doğduğunu söylüyor. Bu tarihin milâdî olarak karşılığı 16 Temmuz 1867’dir. Son Asır Türk Şairleri’nde (IV, 1977), bizzat Çelebi’nin ifadesine göre 1285/1868’de doğmuştur. TBMM’deki hal tercümesi kâğıdında da doğum tarihi 1285 olarak geçmektedir. (Bkz. Korucuoğlu, Veled Çelebi İzbudak, s. 20.) 1285’in karşılığı 1868-1869 olduğu için bazı kaynaklar doğum tarihini 1869 olarak vermişlerdir. (Krş. Akar, Veled Çelebi İzbudak, s.17). Çelebi’nin bu husustaki tereddütünün kaynağı, onun 12.3.1928 tarihli bir mektubundan anlaşılmaktadır: “Benim târih-i velâdetim, kendimce 1284 Rebûlevvelin zanımca on dördü falandır. Fakat bir vakit kudemâ-yı muhibbânımızdan ve ulemâdan, müthiş bir hafıza ile meşhur Bursalı Rıza Efendi merhum sicil müdürü oldu. Benim tercüme-i hâlimi en ince tahkikatla Konya’dan, İstanbul’dan tahkik etti. Kendi eliyle yazdı, tescil etti. Târîh-i velâdetimi 1285 olmak üzere tespit eylemiştir.” Bkz. Feridun Nâfiz Uzluk’a Gönderilen Mevlâ-i Mektupları, s.60.)

(16) Bahsettiği kardeşleri Ahmed Nazif ve Şemseddin’dir. En küçük kardeşleri ise Yusuf’tur.

(17) Veled Çelebi, Hatıralarım, İstanbul, 1946, s.3-4. Çelebi, Y97, s.89’da şu anısını naklediyor: “Benim Res-samlığım: Çocukken komşumuzun beyaz sıvalı duvarı benim yazı tahtam olmuş; besbelli babama şikâyet etmişler. Bir gün babamla beraber Dergâh-ı Şerif’ten evimize geliyorduk. O duvarın dibine gelerek babam duvarda bir leylek resmi gördü.[Resim değil ya, çocukça bir şeyler!] ‘Aman ne güzel leylek! Acaba bunu kim yaptı ki?’ deyince ben, kemâl-i gururla elimi göğsüme işaret ederek, ‘Ben!’ demekliğimle beraber ‘sırrak!..’ diye bir tokat yanağıma yapıştı. O vakit anladım ki Hacı Baba ben imişim!”

onun iptidâi mektepteki tahsili kâfi görüldü. Biraderlerin tahsillerine nihayet veren büyüklerimiz tahminlerinde büyük biraderin zihni tahsile gayr-i müsâid ve ortanca biraderin ise, bir dereceye kadar kâfi gördüklerinden ortanca da mektebe devam etti.

Halbuki ilim bahşâyîş-i ilâhî olup, sa'yin dahl-i küllisi olmadığından ortanca birader mektebe bir sene kadar devam edip, sonra tahsilden vazgeçti. Harekesiz yazıyı güçlkle okur, imlâ da hatasıyla beraber bir parça rik'a yazısı yazar bir halde kaldı. Büyük birader kendi kendine çalışıp iyice bir sülüs yazıya mâlik oldu. Okuması da ortanca biraderden aşağı değildi. İstanbul'a hicretim zamanında hazret, Kur'an ile ufak tefek dinî kitaplar ve hikâyeleri mütâlaa ile meşgul bir halde idi."⁽¹⁸⁾

"Hicrî 1310 ve rûmî 1308 (1892) senesinde pederim, vâlidemle küçük biraderim Yusuf Çelebi'yi alarak beni görmek için Konya'dan geldiler. (Pederim) on beş gün geçmeden hastalandı. Biraz iyiliğe yüz tuttu ve misafir olarak Bahariye Mevlevîhanesi'ne gitti. O esnada küçük baldızım Zehra'nın gözlerine ağrı geldi; bir buçuk ay kadar cihana bakamadı, kör olmasından korkuldu. Pederimin Bahariye Mevlevîhanesi'nde tekrar hastalığı şiddetlenip, hanemize avdet muktedit olamadı.

O yıl kış o kadar dehşetli oldu ki, soğuğa dayanmak imkansızdı. Kar bir metreyi geçmişti. Haliç ve İstanbul ile Boğaziçi denizinin bazı yerleri dondu. Hattâ Eyüp'ten, buz üzerinden yürüyerek Sütülcü'ye geçtiler. Bahariye Mevlevîhanesi meydancısı buz üzerinde semâ eyledi. Bu şiddetli kışta, poyraza maruz viran olan Bahariye Mevlevîhanesi'nin büyük bir odasında sabahlara kadar, aylarca refikamla beraber pederi bekler ve sabahleyin de Babiâli'ye giderdim.

(18) Veled Çelebi, Hatıralarım, s.5. Veled Çelebi'nin kardeşleri ve onların çocukları hakkında bkz. Okuyucu, Cihan, "Veled Çelebi'nin Yeni Bulunan İki Defteri: Mesnevi-i Şerif Hikâyeleri", Mevlâna Celâleddin Rûmî 800. Yıl, Ankara, 2007, s.90-91 (TYB yay.) s.90-91.

Doktor, odasını on sekiz derecede tutun demişti. Hâlbuki mütemâdiyen iki mangalı karıştırdığım halde sekiz on dereceyi bulduramazdım. Bir kaç ay sonra havalar açılmaya başladı. Babamın iyi olmasından ümit kesildi; fakat Dergâh'a nisbetle rutubeti az olan evimize babamı naklettim. Biraz daha yaşayıp, beş ay sonra rûmî 1309 (1893) Martında pederim irtihal eyledi. Vasiyeti üzerine Yenikapı Mevlevîhanesi'nde medfun olan büyük amcası Hacı Âbid Çelebi âgûşuna defnedildi."⁽¹⁹⁾

Veled Çelebi, Feridun Nâfız Uzluk'a yazdığı 12.12.1928 tarihli mektupta annesi ve kardeşinden şöyle söz ediyor: "Benim annem Konya'dadır; takriben 90 yaşındadır. Ara sıra rahatsız oluyor-muş. Bilmem size zahmet olur mu? Günlerden bir gün Tekye Mahallesi'nde Hacı Haşim Sokağı'nda Necib Çelebizâde Yusuf Çelebi hanesi unvanıyla arayıp annemi ziyaret etseniz hoş olur. Fakat evvelce haber gönderip mülâkatı kararlaştırınız. Zira annem bunak, kardeşim alil; zevcesi mahzar-ı 'külli tavil...'dir."⁽²⁰⁾

Eşleri ve Çocukları Hakkında:

Gerek matbû hatırat, gerekse diğer notlara ve kaynaklara göre Veled Çelebi, Eyüp'te Yahya Beyzâdelardan İbrahim Hakkı Bey'in büyük kızı Makbûle Hanım'la 24.6.1892'de evlenmiş, ondan Mart-Nisan 1893'te Celâleddin Feridun Ârif isimli oğlu olmuş; eşi ağır hastalıklardan ve ameliyattan sonra 1895 yılında vefat etmiştir. (Ârif, muhtemelen Suriye'de ailesinden kopmuş, Mısır veya Beyrut'ta kalmıştır.)

Eşinin ailesinin konağında kalmakta olan Çelebi, 23.5.1899'da küçük baldızı Zehra Hanım'la evlenmiş; ondan da 1903'te **Emine** Nevber (ö.1948), 1907'de Emir Âlim Muzaffer Gültekin (tahminen 1926'da tifodan ölmüştür), 1912'de Şerif Hüseyin, 1914'te İbrahim

(19) Veled Çelebi, Hatıralarım, s.30.

(20) Bkz. Feridun Nâfız Uzluk'a Gönderilen Mevlevî Mektupları, s.63.

Bostan isimli çocukları olmuştur. Son iki çocuğun küçük yaşta vefat ettikleri anlaşılmaktadır. Zehra Hanım 1915 senesinde Şam'a, eşinin yanına hasta olarak gitmiş ve kısa zaman içinde burada vefat etmiştir.

Bir gazete ilânına göre Emine Hanım'ın Tekel Başmüdürlüğünde çalışan Muzaffer Görçem'le (öl.1968) evlendiği ve ondan Nebile (Kuyucak) Hanım'ın doğduğu anlaşılmaktadır.⁽²¹⁾

Veled Çelebi'nin, evlilik tarihini tesbit edemediğimiz sonuncu eşi Enise Hanım'dan⁽²²⁾, Mehmed **Ferzan** ve Ayşe **Devletşah** isimli çocukları olmuştur. Veled Çelebi, notlarında Ferzan adlı oğlunun 18.7.1920 tarihinde yedi aylıkken vefat ettiğini; kızı Ayşe Devletşah'ın 21.1.1921'de doğduğunu bildirir.⁽²³⁾ Ayrıca Çelebi Cönkü, Y96, s.173'te 4.1.1918'de doğmuş Fatma **Gülnur** isimli bir kızı daha kayıtlıdır.

Enise Hanım'la ölünceye kadar beraber yaşamıştır. TBMM'den alınan bir tercüme-i hal kâğıdının da teyit ettiği üzere⁽²⁴⁾ Ankara'ya göçtükleri yıllarda, çocuklarından sadece Ârif, Emine ve Devletşah hayattadır.

Devlet Hanım Etibank Genel Müdürlerinden Cevdet Aydınelli (öl.1957) ile evlenmiş ve ondan Emine Sema (d.1944) ve Ayşe Meliha (d.1948) adlı kızları olmuştur.⁽²⁵⁾

Konya'daki Yarkın ailesinin fertlerinden öğrendiğimize göre Devlet Hanım, Cevdet Bey'in ölümünden sonra Mevlâna soyundan, Veled Çelebi'yle de akrabalığı bulunan Saim Yarkın ile evlenmiş ve ondan çocuğu olmamıştır.

Devlet Hanım, Metin Akar Bey'e yazdığı 15.4.1987 tarihli mektupta "İkinci hanımının vefatından bir süre

sonra İstanbul'da bulunduğu sırada bir müşterek ahbap aracılığı ile Sabire Hanım'la evlendi. (...) Ankara'ya gelişinden bir süre sonra eşi Enise Hanım da Veled Çelebi'nin ilk (?) eşinden olan kızı ve yeni doğan kızını da alarak Ankara'ya geldi" demektedir.⁽²⁶⁾

Biz Veled Çelebi'nin SÜSAM'daki mektup, mecmua ve defterlerinde "Sâbire" adına hiç rastlamadığımızı belirtelim. Ancak "www.ailemiz.net" adlı sitede, muhtemelen Devlet Hanım'ın yakınları tarafından gönderilen bilgiye göre, Devlet İzbudak, Bahaeddin Veled Çelebi İzbudak ile Sabire Hanım'ın kızıdır; 23 Ocak 1921'de İstanbul'da doğmuş, 8 Eylül 2003'te Bodrum'da vefat etmiştir. Anılan sitede Sabire Hanım'ın diğer adının Enise olduğu belirtilmiştir. Orada Devlet Hanım'ın yaşlılık dönemine ait bir fotoğrafı da vardır.⁽²⁷⁾

Devlet Hanım'ın zikredilen mektupta Veled Çelebi hakkında verdiği bilgilerde bir hayli yanlışlıklar olduğu için Sâbire Hanım konusunda teyit edici bilgiye ihtiyaç bulunduğunu da belirtmeliyiz.

Ailesiyle ilgili hatıralar ve notlar:

1.Ârif Hakkında:

Veled Çelebi, F. Nâfız Uzluk'a gönderdiği bir mektubunda, Büyük oğlum Ârif'in terk-i diyâr ederek senelerden beri Mısır'da ikamet ettiğini bilirsiniz, sanırım. Ondan bize fayda yok. Zavallı Gültekin'i de geçen yaz kaybettik.⁽²⁸⁾

Çelebi Cönkü, Y 97, s. 209'da da Veled Çelebi'nin şu notu görülmektedir: "Kırk seneye yakındır ki oğlum Ârif'i kaybettim. Nereye gittiği malum değildir. Kâh Beyrut'ta, kâh Mısır'da dediler; bilmiyorum. Sene 1360 Arabî (1942)."

(21) Krş. Milliyet, 16.2.1968.

(22) Veled Çelebi'nin notlarından ve mektuplarından, babasının adının Hamza olduğunu ve Kılıç Ali Bey'in akrabası bulunduğunu öğreniyoruz; Feridun Nâfız Uzluk'a Gönderilen Mevlevî Mektupları, s.50.

(23) Veled Çelebi, Çelebi Cönkü, S.Ü. Uzluk Arşivi, Y96, s.227; Muhtârât, S.Ü. Uzluk Arşivi, Y95, s.514, 270.

(24) N.Korucuoğlu, a.g.e., s. 19.

(25) Veled Çelebi, Çelebi Cönkü, S.Ü. Uzluk Arşivi, Y96, s.394.

(26) Bkz. M.Akar, Veled Çelebi İzbudak, s.244-245.

(27) Ayrıntı için Mevlevî Mektupları ve Tekke'den Meclis'e adlı eserlerdeki izahlara bakınız.

(28) 1926-1927 tarihinde yazılmış mektup için bkz. Feridun Nâfız Uzluk'a Gönderilen Mevlevî Mektupları, no 7.

2.Emine Nevber Hakkında:

Veled Çelebi, *Çelebi Cönkü-Y97*, s.293'te kızının doğum tarihini 22 Teşrîn-i evvel 1319 (4.11.1903) olarak vermiştir. *Aynı eser*, s.96'da da 18 Şevval 1325 (24.11.1907)'de dört yaşını bitirdiğini söylemektedir.

Bahariye Mevlevihanesi postnişini Hüseyin Fahreddin Dede (öl.1911), Emine Nevber'in doğumu münasebetiyle bir tarih beyti söylemiştir.⁽²⁹⁾

Çelebi'nin Y97, s.293'teki notu: "Bundan dört beş gün akdem kızım Emine⁽³⁰⁾ köşkümüzde, maslak başında, dutların altında semâ dedem Malatyalı İbrahim Dede'nin yanına gitmiş ve bir tavr-ı mahsûs ile 'Dede! Sen de mi hâlâ esîr-i zülf-i yâr olmaktadır' demekle Dede ne diyeceğini şaşırılmış, kemâl-i hayretle 'Vay imanı yok!' demiştir. 22 Cumâde'l-uhurâ 1326/8 Temmuz 1324 (22.7.1908) Çâker-i Âl-i Muhammed İbn-i Mevlânâ Velede."

Veled Çelebi, *Çelebi Cönkü*, Y96, s.227'deki not şöyledir: "İstanbul Erenköyü'nde Kokarpınar'da Çolak İbrahim veresinden aldığım arsa üzerine inşa ettirdiğim köşkte kızım Emine, Cuma gecesi alaturka saat 3'te, alafranga saat 9'da Nebîle'yi doğurdu. (1)3 Cumâde'l-ülâ 1338/3 Şubat 1336 = (3.2.1920).

Aynı yerde, F.Nâfız Bey de şu notu eklemiştir: "Bu Emine Hanım'ın kızı Nebîle Hanım'⁽³¹⁾, manevî oğullarımdan Kâzım Kuyucak'la evlendirdim; çocukları oldu. Şifâî."

Veled Çelebi de *Çelebi Cönkü*, Y97, s.293'te "Şimdi bu Emine kızını evlendirdi; handiyse torunu olacak. Sene 1943 milâdî" ve "Canım Emineciğim, Tanrı rahmetine kavuştu, 1948" demektedir.

3. Muzaffer Gültekin Hakkında:

Yukarıda zikredildiği üzere, 1926-27 senesinde yazdığı bir mektupta, "Zavallı Gültekin'i de geçen yaz kaybettik" diyordu.

Matbû kaynaklara göre Muzaffer Gültekin, 17 veya 19 yaşında tifodan ölmüştür.⁽³²⁾

4. İbrahim Bostan Hakkında:

Birinci Cep Mecmuası, Y105, s.88'de Bostan'ın doğum tarihi 1332 (1913-14) olarak gösterilmiştir. Burada **Üsküdar** Mevlevihanesi son postnişini Ahmed Remzi Dede'nin (Akyürek, 1872-1944), İbrahim Bostan'ın doğumu münasebetiyle 1333 (1914-15)'te Halep'te yazdığı şu tarih manzûmesi nakledilmiştir.⁽³³⁾

Hamd-i bi-had kerem-i kâil-i "kerremnâ"ya
Etti bir gonce kerem gülşen-i Mevlânâ'ya

Tâzelendi yine bâğ-ı neseb-i hazret-i aşk
Geldi bir başka safâ dinle nevâ-yı nâyâ

Kutb-i dem mürşidimiz seyyidimiz melceimiz
Kadri vâsıl ezeli mevki-i müstesnâyâ

Geldi bir necl-i necibi Çelebi İbrâhim
Akseder tâb-ı ruhu kevkebe-i minâyâ

"Bişnev ez" sırrını bâkî olacaktır yâ hû
Pertev-i feyzi nümâyân nazar-ı binâyâ

Himmet-i Pir ile mi'rac-ı kemâlâta çıkıp
Vâsıl olsun kerem-i mahrem-i "ev ednâ"ya

Ola eslâfına fâik bu mücevher târih
"Geldi Bostân-ı siyüm ravza-i Mevlânâ'ya"

Sene: 1332

Sonunda "Ed-Dâî Hâdimül-fukarâ'î- Mevleviyye bi-Halebi's-Şehbâ Ahmed Remzî" ibaresi bulunmaktadır.

(29) Müntehabât-ı Fahrî, nşr.Mehmet Akkuş ve ark., Ankara, 2010, s.111.

(30) Veled Çelebi'nin kaydettiği nota göre kızı, bu sıralarda beş yaşındadır.

(31) Nebîle Hanım'ın çocukları için bkz. Okuyucu, "Veled Çelebi'nin Yeni Bulunan İki Defteri: Mesnevi-i Şerif Hikâyeleri", s.90-91.

(32) M.Akar, Veled Çelebi İzbudak, s.245, Okuyucu, "Veled Çelebi'nin Yeni Bulunan İki Defteri: Mesnevi-i Şerif Hikâyeleri", s.91.

(33) Ahmet Remzi Akyürek ve Şiirleri, Hzl. Hasibe Mazi-oğlu, Sevinç Mtb., Ankara, 1987, s.251. Buradaki tarih 1333'tür.

Veled Çelebi, *Muhtârât*, Y95, s.507'de eşi Zehra Hanım ve oğlu Bostan'ın vefatını şöyle anlatıyor: "Bu sene hemen bu sıralarda fakîr, cihâd-ı ekber münâsebetiyle bi'l-umûm meşâyih ve ihvân ve muhibbân ile Şam'da iken gonce-i hayâtım, oğlum, mini mini Bostan'ım Konya'da vefât eylemiştir.⁽³⁴⁾ Sonra da refikam Şam'a gelip haftasında dîn ü devlet uğruna fedâ olmuştur."⁽³⁵⁾

Çelebi'nin çok sevdiği, saygı duyduğu ve hakkında şiirler yazdığı eşi Zehra Hanım'ın vefat tarihi, *Muhtârât*, Y95, s.510'da 19 Eylül 1331 (2.10.1915) olarak belirtmiştir.

5. Fatma Gülnur Hakkında:

Çelebi'nin Y96, s.173'deki notu: "21 Rebîü'l-evvel 1336 / (4) Kânûn-i sâni 1334 (4.1.1918) Sabahleyin alaturka saat 4'te kerimem Fatma Gülnur Hanım ziverbahşâ-yı gülzâr-ı hayât olmuştur. Cenâb-ı allah, erenler sûrî, manevî saadetlerle kâmyâb ve ebeveynini de karîn-i füyûz-i bi-hisâb buyursun, âmin."

6. Ayşe Devletşah Hakkında:

Çelebi'nin Y96, s.270'deki notu: "Kızım Devletşah, sekiz yaşında iken söylemişti:

*Harb-i Onun sözüne kandım
Hep kızlardan utandım
Ben kanmaktan vazgeçtim
Eğri feslime yandım"*

Veled Çelebi'nin mecmualarında (bilhassa Y95 nolu mecmuada) eşi Zehra Hanım ve çocukları hakkında uzun şiirleri vardır.⁽³⁶⁾ Örnek olarak

bir şiirini sunuyoruz:

*Nefret ettim hayâta artık gel
Âşık oldum memâta artık gel
Müsterihâne bâri can vereyim
Yok ümidim necâta artık gel*

*Sinir oldum kederle ser tâ pâ
Halk-ı âlemle isterim kavgâ
Düşmanımıdır bütün ricâl-i vegâ
Kızgımlı kâinâta artık gel*

*Öyle bir yeş kaplıyor ki tenim
Bıçak açmaz kilitlidir dehenim
Kanıma girme ey nigâr benim
Ver netice sebâta artık gel
Veled Çelebi⁽³⁷⁾*

Güzel Kumru başlıklı şiirden:

*Melek-peyker kızım güzel Emine
Emânet ola Rabbü'l-âlemîne
Bâd, rüzgâr esmesin o yâsemîne
Bunu niyâz et Monlâ Hünkâr'ından*

*Gültekin Muzaffer bir arslan yiğit
Ne isterse al yap mutlak gönün it
Vatan marşın dâim beybetle işit
Ayırma çeşmân-ı iftîhârından*

*Mini mini masum sevimli Bostan
Dâim bahâr olsun görmesin hazan
Senin gibi olsun mükemmel insan
Feyz alsın didâr-ı tâbdârından*

*Ben ne peşîmânım ne de müşteki
Anlar merâmımı Ârif-i zeki
Âşık şâirlerin budur mesleği
Seni dūr ederler ihtiyârından⁽³⁸⁾*

Bu şiiri de Veled Çelebi, 22 Nisan

imamı Hacı Hüseyin Efendi' namında bir kimseyi bulmuşlar. Papucundan bir parça keseceklerini söyleyip kesmeye tasaddî etmişler. Hoca Efendi demiş ki 'Fi'l-vâki ben karımdan aslâ korkmam, ancak çok sayarım.' Bu hikâyeyi bana anlatan Sultan Hamid'in yetiştirmelerinden ve havâssından Ahmed Paşa beni murad ederek dedi ki "Ben de o hastalığa tutulacak olursam Çelebi Efendi'nin papucundan keseceğim." (VÇ)

(37) Y96, s. 223 (Mehmet Ceylan Bey'in hattıyla yazılmıştır.)

(38) Y95, s.504-505.

1337 (22.4.1921) tarihinde
Antalya'da iken Enise Hanım için
yazmıştır⁽³⁹⁾:

*Beni yâdımla şâd eyle enisem
Bu lutfu i'tiyâd eyle enisem
Benimle ittihâd eyle Enisem
Beni ol demde yâd eyle Enisem*

*Seher vakti sabâ nermîn eserken
Kemâl-i şevkile bülbül öterken
Çiçekler büy-i anber neşr ederken
Açıp çeşmân-ı mahmûrun süzerken
Beni ol demde yâd eyle Enisem*

*Nigâh-ı nâz açıp vakt-i seherde
Görünce yavrunu evvel nazarda
Bakıp çeşmân-ı ma'sûma o yerde
Ara timsâlimi nûr-ı basarda
Beni ol demde yâd eyle Enisem*

*Yataktan şöyle kalkıp nîm-bidâr
Kılıp mir'âta karşı arz-ı didâr
Görüp endâm-ı şûhun bir perivâr
Hayâle daldığın bir demde ey yâr
Beni ol demde yâd eyle Enisem*

*Bakarken pencerenden gülsitâna
Katarken can bahârın feyz-i câna
Gelip bir tâze neşe âşıkâna
Tahassür şî'rin eylerken terâne
Beni ol demde yâd eyle Enisem*

*Kılıp ezhârı eşcârı temâşâ
Gezerken bağçemizde şöyle tenhâ
Olunca kuytu bir mevki' hüveydâ
Düşün bâğ-ı Merâm'ın neşesin tâ
Beni ol demde yâd eyle Enisem*

*Ufuklarda dolup bin türlü elvan
Gurûb-ı şems edince gark-ı ahzân
Olunca çeşmine heybetle ol ân
Beni ol demde yâd eyle Enisem*

Veled Çelebi, Antalya, 22 Nisan
1337 Cuma⁽⁴⁰⁾

(40) Veled Çelebi ve ailesinin fotoğrafları için zikre-
dilen kaynakların yanısıra bkz. [https://picasaweb.
google.com /celebiler.album](https://picasaweb.google.com/celebiler.album)

(39) Y86, 196-197; Neşâid-i Garîbâne başlığını ta-
şımaktadır.

SALİH BÜYÜKCAM

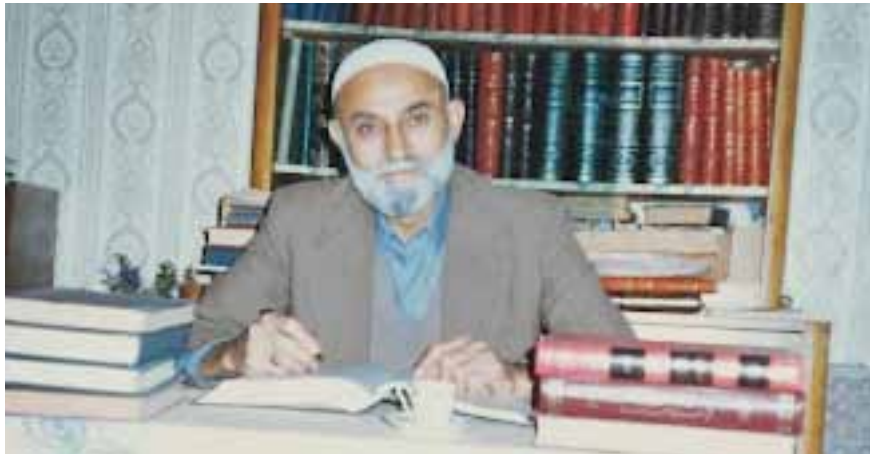
*Âdem odur ki adını âlemde andıra
Âlemde ad kalır ve âdem gelir-gider*

Vâiz Salih Büyükcamlı Hocaefendi, Kadınhanı/Osmancık kasabasında 20 Mayıs 1933 tarihinde dünyaya gelir. **Babası; Konya medreselerinde okumuş, ilmiyle âmil bir âlim olan Hasib Efendi**, annesi de Meryem Hanım'dır. Küçük yaşta babasını kaybeden Salih Hocaefendi, İlkokulu Osmaniye'de okur. Hıfzını ise, Hoca Hasan Hüseyin Efendi'de tamamlar. Osmanlı Döneminde ataları Cemal Efendi aile olarak Yemen'den Akşehir ilçesine irşad görevlisi olarak gelmiştir. Burada tutunamayınca Saideli (Kadınhanı) Osmaniye kasabasına yerleşirler. Salih Büyükcamlı Hocaefendi, dedesine nispetle, Cemaller sülalesindendir. Cemal Efendi, hafızlık müessesesini ilk defa yaşadığı bu bölgeye oturtur.

Kâl-hâl Müslümanlığının bu

çağda iyi bir temsilcisi olduğuna inandığımız Hocamız, hâfızlığını tamamladıktan sonra, annesi Meryem Hanımefendi tarafından meşhur Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Hocaefendi'ye ilim tahsil etmesi için teslim edilir. Ülkemizde tek parti iktidarının bütün haşmetiyle dinî tedrisatı olabildiğince daralttığı ve bunalttığı yıllarda bir Müslüman âlim duyarlılığı sergileyen **Hacıveysizâde Mustafa Kurucu** Hoca'mızın manevî terbiyesinden de geçen Salih Hoca'mız, altı sene kendilerinden başta Arapça olmak üzere, fıkıh, kelam, tefsir, akâid, tasavvuf, hadis gibi temel İslam ilimlerini tahsil eder. Ayrıca, Altınçeşme/Sephavan Mahallesi'nde görev yapan "Postalıcı" namıyla maruf Şeyhu'l-kurra Rahim Efendi (1873-1954) ve Ağazâde Osman Efendi'den de özel olarak kıraat dersleri alır.

Arapçada "sâlih insan" tabiri, "kusurları olabildiğince asgari düzeye indirilmiş ve görüldüğü

zaman Allah akla gelen insan” manası taşır. Tam da bu isimle müsemma olan Sâlih Hoca’mız, 1950 yılında Konya’dan, Kadınhanı ilçesine döner. Henüz talebelik dönemi bitmemiştir. O yıllarda memleketimizin birçok yerinde Osmanlı bakiyesi diyebileceğimiz âlimler vardır. Bu âlimlerden birisi de dönemin Kadınhanı müftüsü Mehmet Müslimoğlu Hocaefendi’dir. Salih Hoca’mız bu hocaefendiden özel olarak usûl-i fıkıh, mesâilü’l-fıkhiyye, miras hukuku ve ferâiz gibi dersler alır. İyi derecede İslamî ilimlere vâkıf olan, geleneğimizin hem hâfızı ve hem de muhâfızı diyebileceğimiz Salih Büyükcamlar Hocaefendi, ferdî anlamda da ilmî hayattan, hayatı boyunca asla kopmayacaktır.

Salih Büyükcamlar Hocaefendi, 27 Kasım 1958 yılında Hatice Süleyha Hanımefendi ile evlenir. Biri erkek olmak üzere üç çocuğu dünyaya gelir. Akşehir-Absarı ve Kadınhanı-Konurören köylerinde imam-hatiplik görevine başlar. Bu görevi, 1962 yılına kadar sürdürür. Cemaatinin ilmî ve manevi önderi olan Hocaefendi, kısa zamanda dinî bir otorite olarak çevresinde tanınır ve derin saygı görür. Uzak yerlerden halk fetva sormak için Salih Büyükcamlar Hoca’mıza gelir. Bu anlamda onun hanesinden insanlar hiç eksik olmaz. Onun ilmî ve manevi hayatını keşfeden halkımız, ona, sadece dinî konularda değil, dünyevi konularda da danışılar ve onun görüşlerine büyük itibar gösterirlerdi. Değerli hocamız, kapısına gelenlere fetva bağlamında söyleyeceğini söyledikten sonra, ikram faslına geçildiğinde onların gönüllerini doyurmak adına kısa sohbetlerle irşâd faaliyetlerine devam ederdi.

Salih Büyükcamlar Hocaefendi, 1962-1983 yıllarında Kadınhanı’nda vaizlik yapar. Bu arada irşâd faaliyetlerini sürdürmek için çevre ilçe, kasaba ve köylere giderdi. Bu konuda

asla yüksünmezdi. İmâm-ı a’zam Ebû Hanife Hazretleri, fıkıhı: “Kişinin aleyhine ve lehine olan şeyleri bilmesidir” diye tanımlar. İşte bu bağlamda hocaefendi de fıkıhı, salt ilmihal bilgileri anlamında görmezdi. Ona göre fıkıh, bir Müslüman’ın itikat, ibadet, muamelat, siyaset açısından aleyhine ve lehine olan şeyleri bilmesi şeklinde zengin bir anlamlar dünyasına sahipti. Bu sebeple o, gerek ülkemizde, gerek İslam âleminde ve gerekse bütün bir dünyada olup bitenlerin arka planını anlamayı da fıkha dâhil ederdi. O, halka yönelik konuşmalarında ve ilmî tedris esnasında sadece geleneksel ilmi mirası aktaran bir kimse değil, “fıkıh-ı zâhir ve fıkıh-ı bâtın” bağlamında Müslümanların ihtiyaç duyduğu bilgiyi de güncelleyerek vermeye çalışan ilmî bir üsluba sahipti. Bu sebeple, değerli hocamız, Kadınhanı Çarşı Camii’nde, kasaba ve köylerde yaptığı vaazların muhtevasını daima şuur verici mesajlarla doldururdu. Onun bu dinî söylemi, ilçede, bazı kimseleri rahatsız etmişti. O, sadece bu sebepten dolayı değil, sivil alanda din hizmetlerini daha rahat yürütmek adına 1983 yılında emekli olmuştu. Salih Büyükcamlar Hocaefendi, her ne kadar resmî anlamda emekli olmuşsa da; o, bir Müslüman’ın işin keyfiyet planında asla emekli olamayacağını, emekliliğin ölümle gerçekleşebileceğini çevresindeki biz talebelerine sürekli telkin ederdi. İleride toprağın altında dinleneceğimiz çok zamanlarımız olacaktır, derdi. İşte bu sebeple Salih Hoca’mız, vefatına kadar fahri vaizliğine ve sohbetlerine kesintisiz olarak devam etmiştir. O, sadece kendi küçük dünyasına kapanan bir insan değildi. İlmî ve manevi mürşidi Hacıveysizâde Mustafa Kurucu Hocaefendi’den aldığı feyiz, ilim ve ilm-i siyaset bilgisiyle başta ülkemiz olmak üzere bütün bir İslam coğrafyalarında olup-bitenlere kayıtsız kalmazdı. Müslüman’ca bir duyarlılığa

sahipti. Bu duyarlılığı daima çevresindeki insanlara, özellikle de talebelerine hissettirirdi.

1972 yılında Kadınhanı Kur'an Kursu'nda tashih-i huruf ve hafızlık eğitimimizi sürdürürken, Salih Büyükcām Hocaefendi'den de Arapça dersleri alırdık. Hocamızdan, uzun bir süre, hâfızlığı ikmal ettikten, İmam-Hatip Lisesine başladıktan sonra, özellikle yaz tatillerinde aynı kursta Arapça dersleri almaya devam ettik. Onun ilim okutma usulü, Hacıveysizâde Mustafa Kurucu Hoca'mızın usulü idi. Kitap, sünnet, icma-ı ümmet, kıyas-ı fukaha anlayışından ayrılmazdı. Önce âlet ilim-

leri denilen sarf-nahivle ilgili olarak; emsile, binâ, avâmil, maksud vb. gibi dersleri okutur, belli bir dil eğitimi verdikten sonra ilm-i akâid'den Nüreddin Aliyyü'l-Kârî'nin *Şerhu'l-Emâlî* ve Sâdeddin et-Taftazânî'nin *Şerhu'l-Akâid* isimli eserlerini, Fıkıh'tan *el-İhtiyâr* gibi kitapları okuturdu. Ayrıca muhtelif tefsirlerden seçmeler yapardı. Hadis ilimlerini de ihmal etmezdi. Erbâbı tarafından da çok iyi bilineceği gibi, İslami ilimler alanında mâhir ve bahr-ı ummân bir hocaefendi idi. Bir gün hocamızı, üniversitede akademisyenliğe başladığım günlerde, Çarşı Camii'nin hemen bitişiğinde bulu-

nan kitapçı dükkanı görünümünde ofis olarak kullandığı dükkânında ziyaret etmiştim. Bana hangi alanda çalıştığımı sorduğunda, ilm-i kelim, demiştim. Bunun üzerine keşke fıkıhı seçseydin, demişti. Ben de hocam siz bize İmam-ı Gazalî'nin fıkıhı gıdaya, kelimâ da ilaca benzettiğini anlatmıştınız. Ben de kendisine içinde yaşadığımız toplumda doğru yolun sapık kollarıyla mücadele etmede çağdaş kelim ilmine büyük ihtiyaç duyulduğunu gördüm ve bu alanı seçtim, demiştim. Bunun üzerine çok sevinmiş ve hayır dualarda bulunmuştu. Her ne kadar o, küçük bir ilçede yaşamış olsa da Türkiye ve İslam âlemindeki ilmî havzalarda dinî ilimler alanında olup bitenlerden de haberdardı. Bize yaptığı tavsiyelerinde, ilim tahsili için gelen talebelerimize önce; fıkıh, hadis, kelim, tefsir, tasavvuf gibi klasik ilmî geleneğimizin zenginliğini çok iyi öğretin. Talebeler, ilmî mirasımızı bir bütün olarak kavramadan, onlara, yenilikçi düşünceler adına tenkitler öğretmeyin. Yoksa ümitsizliğe kapılırlar, ilmî inkişafı durur, tavsiyesinde bulunmuştu.

Salih Büyükcām Hocaefendi, ahlâk-ı hamîde sahibi bir âbide şahsiyettir. Onu hep güler yüzlü, insana güven veren, sevecen ve oldukça utangaç tabiatlı bir insan-ı kâmil olarak hatırlıyoruz. Yolda giderken hızlı yürür, etrafına pek bakmaz, daima önüne bakar, (nazar ber kadem), sağından-solundan geçen herkese tebessümle selam verirdi. Çok güzel bir tebessümü vardı. O, bu çağda güler yüzlü sureti ve sünnete uygun sîretiyle tam bir temsil Müslüman'ı idi. Onun, tevazu sahibi ve kanaatkâr oluşu, zühd ve verâya dayalı dindarlık anlayışı, Kadınhanı halkının dindarlığı üzerinde büyük tesirleri olduğuna inanıyorum.

Salih Büyükcām Hocaefendi, kendi başına vakıf bir insandı. O, toplumun hakemiydi. Özellikle aile

içi sorunların çözümünde yegâne başvurulacak bir adrestir. Halkı ıslah ve irşad etme faaliyetleriyle birlikte sosyal faaliyetlere de büyük önem verirdi. Bu yönüyle de o, tam bir cemiyet adamıydı. İlim Yayma Cemiyeti'nin Kadınhanı Şubesi'nde 1967-1980, 1986-2001 yılları arasında büyük hizmetlerde bulunmuştur. Bir ibadet neşesinde talebelerine ilim okutmayı çok seven hocamız, Kadınhanı İmam-Hatip Lisesinin yapılmasında, eğitim ve öğretime açılmasında büyük gayret göstermiş ve ciddi manada mücadele vermiştir.

Salih Hoca'mız, vaizlikten emekli olduktan sonra belli bir süre Konya'ya döner. O yıllarda da İhsaniye Kur'an Kursu'nda Arapça dersleri okutur ve Şems-i Tebrizî Camii'nde vaazlar verir. Doğduğu yere ve ahalisine vefası ağır basınca tekrar Kadınhanı ilçesine dönerek kaldığı yerden gönüllü din görevlisi hizmetlerine fahri olarak devam eder. Hocamız geride yazılı makale ve kitap anlamında bir te'lifat bırakmamıştır. Bu konuda: "Bin kitaptan bir gönül çıkmaz; ama bir gönülden bin kitap çıkar" diyen manevi mürşidi Hacıveysade Mustafa Kurucu Hocaefendi'nin sünnetine bağlı kalmıştır. Onun da eserleri talebeleri olmuştur.

Salih Büyükcamlı Hocaefendi, örnek bir İslam âlimi idi. Kadınhanı'nda talebe olarak bulunduğumuz yıllarda hocamızın çarşı camii'nde yaptığı vaazları hiç kaçırmazdık. Hocamızın, gerek halka dönük vaazlarında ve gerekse özel sohbetlerinde çok tatlı ve gönüllere hitap eden bir anlatım tarzı vardı. Cuma vaazına çıkmadan önce iki rek'at tahiyetü'l-mescid namazı kılar ve arkasından dua ederdi. Vaaz kürsüsüne çıktığı zaman konuşmalarında bir edeb ve gönül dili hâkim olurdu. Özellikle Yüce Allah'ın adını andığı zaman Allahü Zül-Celâl ve Tekaddes Hazret-

leri, Hz. Peygamberin ismini andığı zaman da Resûl-i Ekrem ve Nebiyyi Muhterem Sallallahu Aleyhi Vesellem, derdi. Sahabe konusundan itikadı "onları hayırla anmak" üzerine kurulu idi. Bu sebeple Sahabe-i Kiram'dan birisinin ismine atıfta bulunduğu zaman radiyallahü anh demeyi hiç ihmal etmezdi. O, gerek Hz. Peygamberin, gerek sahabenin ve gerekse ilmiyle âmil âlimlerimizin ismi geçtiği saygı ifadesi kullanmadan sadece adını söyleyen kimseleri, müsteşriklerin tavrı gibi görür, üzülür ve kınardı.

Mükemmel ve güzel insan Osmanlı Vâiz Hacı Hâfız Salih Büyükcamlı Hoca'mızı 23 Mayıs 2001 baharında dâr-ı bekâya tevdi ettik. Bu vesile ile onu bir kere daha rahmet ve minnetle anıyor, Yüce Allah'tan rahmetini hep onun üzerine sağanak sağanak yağdırmasını niyaz ediyorum.

Ali IŞIK

ACÂ'İB-İ MAHLÛKÂT-I MUSAVVER -2-

3a.

1. vahy-i ilâhî nâzil oldu ki
fûlân yerde bir çeşme vardır
ândan abdest alub dağ üzerine
varub

2. namaza meşgûl olasın
mûsâ aleyhi's-selâm iyle iyledi
ittafâk bir atlu kimse gelüb

3. ol çeşmeden su içüb ve
ânda kîse ile akçasun ferâmûş
idüb (unutup) âdansonra

4. bir çoban gelüb kîseyi
ânda bulub alub gidüb ve
âdansonra bir pîr gelür ki ar-
kasında

5. bir kucak odun var ken-
dü de âsâr-ı fakr-ı zâhir odun
bendini ânda koyub sudan

6. içüb râhat olmak için bir
lahza oturub atlu akçasun a'nub
isti'câl (acele)

7. ile gelüb akça kîsesün bu-
lamayub ol pîrden su'âl idüb ol
pîr

8. ben görmedim ve alma-
dım diyüb ol atlu gazaba gelüb
pîri urub helâk iyleyüb

9. mûsâ aleyhi's-selâm bu
ahvâli müşâhede idüb cenâb-ı
hakka münâcât iyleyüb dir ki

10. yâ rabb bu nice adldür
hazret-i hakk vahy gönderdi ki
ol pîr sabıkan ol
atlunuñ-babasıñ

11. katl idüb kisas olunma-
yub kalmış idi ve ol atlu kimse
de çobanuñ babasınuñ

12. ol kisede olan mik-
dar malı olub kalmış idi
atluya unutturub çobana
buludurub

13. her birinin hakkını
dünyâda sâhib-i hakka îsâl
itdim **ve innâ tahkümü
bi'l-adli**⁽¹⁾ bundan

14. ma'lûm oldiki
esrâr-ı ilâhiyye bir kimseye
zâhir olmaz ammâ
mü'ellif-i kitâb sem' ü ba-
sar ü fikr

15. ü nazar tarîki ile
ba'zı ahkâm-ı acîbeye ve
havass-ı garîbeye hâsıl it-
mişdi ânları kitâbet ile
mukarrer ü sâbit

16. tutmak diledi ki ra-
sûlullah sallallahü aleyhi
vesellem buyurmuşdur
**kayyidi'l-ilmî bi'l-
kitabeti**⁽²⁾

17. pes ilm yazılmak ile
sâbit olur ve gayrılara dahi
fa'îde olur ve bu kitabun
ba'zı nesneler

3b.

1. vardır ki zihn-i kev-
den (ahmak, akılsız) aña
mütehammil olmayub
inkâr ider ammâ zihn-i
zekî ânlardan birine mün-
kir olmaz

2. zîrâ hakk ta'âlâ kud-
reti kavîdür her mümkün
olanı îcâd idebilür ve ol
nesneler ki bu kitâbda
mezkûr

3. olur ya acâ'ib-i sun'-ı
bârî ta'âlâdur ki ba'zı
mahsûs olub ve ba'zı delîl-i

(1) "Biz adaletle hükmederiz" anlamındaki
bu ibare Nisâ Suresi 58. ayete atıf olsa ge-
rektir.

(2) İlmi yazı ile kaydediniz.

3b.

aklî ile ma'lûm

4. olub ve ba'zı râviden mesmû'
olub yazılmışdur ya havas-ı garîbedür

ki tecrübe ile ma'lûm itmişlerdür

5. bir kişi her nerden tecrübe idüb bilmek dilese ömr aña vefâ etmez ve eger hâliyen (şimdiki hâlde, zamanda) tecrübe ile ba'zından tehallüf (uygunsuzluk)

6. vâki' olsa inkâr etmek olmaz
lâ ma'nâ literkü'l-umûri külleha liecli's-şekki fi ba'zıha⁽³⁾

7. zîrâ kâh olur tehallüf bir şart bulunmadığından olur ya bir mani' olduğundan olur gerekdür ki

8. ânı mıkna'tis ile demür hâline kıyâs idesün ki eger sarımsak kokuşu mıkna'tısı irişse

9. hâsiyyet-i mıkna'tis (mıkna'tis etkisi) bâtil olur ve çün sirke ile yusalar hâsiyyeti girü avdet kılur

10. imdi eger mıkna'tısı görsek ki demür kapmaz dimeyesün ki mıkna'tis demür kapmaz belki

11. tef'tiş idüb görmek gerek tâ ma'lûm ola ki mani' nedür ve evvelâ dört mukaddemeden lâbüddür (elzemdir, gerektir) ki

12. maksûd-ı kitâb ma'lûm ola

imdi ol mukaddemâtuñ-beyânına şürû' idelüm (başlayalım) **el-mukaddimetü'l-ûlâ fi şerhi'l-aceb**⁽⁴⁾

13. aceb şol tegayyürdür ki insâna ârız olur bir nesneden ânuñ ma'rifetine kusûr içün ya mü'essirüñ

14. eserinde keyfiyyet te'sirini bilmedünçün ânuñ misâli eger bir kimse zembûr (eşek arısı) hânesün görmemiş olsa

15. ânı göricek hayret gelür ol cihetden ki bilmez ânı ki bu aceb şekli kim düzmüşdür ve eger ânda

16. ma'lûm olsa ki bunı zembûr itmişdür bir hayret dahi hâsıl olur ki bir hayvân-ı za'îf bu müseddes hâneleri

17. zıl'aları (kenarları) birbirine müsâvîce düzmüşdür ki mühendisleri ki kâmil olalar âlât ile ânı böyle idemezler.

• Devam edecek

(3) Bir kısmında şüphe var diye işin bütününi terk etmekte mana yoktur.

(4) Garibin şerhi üzerine birinci makale

Aczimin Giryesi

Ağlasam...

Kapanıp secde-i Rahman'a ağlasam gündüz gece
Ve uyuyup kalsam rûz-ı mahşere kadar öylece...

Ahmet Sevgi